Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (deveti senat)

z dne 15. januarja 2015*

„Predhodno odločanje — Direktiva 93/13/EGS — Področje uporabe — Potrošniške pogodbe — Pogodba o opravljanju pravnih storitev, sklenjena med odvetnikom in potrošnikom“

V zadevi C-537/13,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litva) z odločbo z dne 7. oktobra 2013, ki je na Sodišče prispela 14. oktobra 2013, v postopku

Birutė Šiba

proti

Arūnasu Devėnasu,

SODIŠČE (deveti senat),

v sestavi J. Malenovský, v funkciji predsednika devetega senata, M. Safjan (poročevalec), sodnik, in A. Prechal, sodnica,

generalna pravobranilka: J. Kokott,

sodni tajnik: M. Aleksejev, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 1. oktobra 2014,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za A. Devėnas on sam, skupaj z I. Vėgėlėjem, odvetnika,

— za litovsko vlado G. Taluntytė, A. Svinkūnaitė, R. Krasuckaitė in D. Kriaučiūnas, agenti,

— za Irsko E. Creedon in A. Joyce, agenta, skupaj z E. Carolanom, BL, in D. McDonaldom, SC,

— za špansko vlado M. J. García-Valdecasas Dorrego in A. Gavela Llopis, agentki,

— za poljsko vlado B. Majczyna, agent,

— za Evropsko komisijo M. van Beek, A. Steiblytė in J. Jokubauskaitė, agenti,

* Jezik postopka: litovščina.

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalne pravobranilke, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med B. Šiba in A. Devėnasom kot odvetnikom zaradi zahtevka za plačilo odvetniške nagrade.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 V deseti, dvanajsti, štirinajsti, šestnajsti in osemnajsti uvodni izjavi Direktive 93/13 je navedeno:

„ker je učinkovitejše varstvo potrošnika mogoče doseči s sprejetjem enotnih predpisov glede nedovoljenih pogodbenih pogojev; ker se morajo taki predpisi uporabljati za vse pogodbe, sklenjene med prodajalci ali ponudniki in potrošniki; ker je treba iz te direktive med drugim izključiti pogodbe o zaposlitvi, pogodbe o dednih pravicah, pogodbe o pravicah iz družinskega prava ter pogodbe o pridružitvi in oblikah organizacije podjetij ali sporazume o partnerstvu;

[…]

ker ta direktiva zajema zlasti pogodbene pogoje, o katerih se stranki nista dogovorili posamično; […]

[…]

ker se ta direktiva uporablja tudi za obrti, poklice in posle v okviru javnega prava;

[…]

ker je treba oceno nedovoljenih pogodbenih pogojev, glede na izbrana splošna merila, zlasti pri prodajnih ali dobavnih dejavnostih na javnopravnih področjih, ki nudijo skupinske storitve in upoštevajo solidarnost med uporabniki, dopolniti z možnostjo za celotno oceno različnih vpletenih interesov; ker je za to potrebna zahteva dobre vere; ker je treba pri oceni dobre vere zlasti posvečati pozornost moči pogajalske pozicije strank, ali je bil potrošnik spodbujen v strinjanje s pogodbenim pogojem in ali je bilo blago ali storitve prodano ali dobavljeno na posebno naročilo potrošnika; ker zahtevo dobre vere lahko izpolni prodajalec ali dobavitelj, če posluje lojalno in pravično z drugo stranko, katere zakonite interese mora upoštevati;

[…]

ker mora na oceno nedovoljenosti pogodbenih pogojev vplivati narava blaga ali storitev.“

4 Člen 1 te direktive določa:

„1. Namen te direktive je približati zakone in druge predpise držav članic o nedovoljenih pogojih v pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom.

2. Določbe te direktive ne veljajo za pogodbene pogoje, ki temeljijo na obveznih zakonih ali predpisih in določbah ali načelih mednarodnih konvencij, katerih pogodbenice so države članice ali Skupnost, zlasti na področju prometa.“

5 Člen 2 navedene direktive določa:

„V tej direktivi:

[…]

(b) ‚potrošnik‘ pomeni vsako fizično osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki so izven njene poslovne ali poklicne dejavnosti;

(c) ‚prodajalec ali ponudnik‘ pomeni fizično ali pravno osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki sodijo v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti, bodisi na javnopravnem bodisi zasebnopravnem področju.“

6 Člen 3(1) te direktive določa:

„Pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nedovoljenega, če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank.“

7 Člen 4(1) Direktive 93/13 določa:

„Brez poseganja v člen 7 je treba nedovoljenost pogodbenega pogoja oceniti ob upoštevanju narave blaga ali storitev, za katero je bila sklenjena pogodba, in s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe ter na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je pogoj odvisen.“

8 Člen 5 te direktive določa:

„Pri pogodbah, v katerih so vsi ali nekateri pogodbeni pogoji, ki so ponujeni potrošniku, pisni, morajo biti ti pogoji vedno sestavljeni v jasnem, razumljivem jeziku. V dvomu glede pomena pogoja, prevlada razlaga, ki je za potrošnika najbolj ugodna. […]“

Litovsko pravo

9 Člen 50 zakona o odvetništvu (Advokatūros įstatymas) z dne 18. marca 2004 (Žin., 2004, št. 50-1632) določa:

„1. Stranka odvetniku za pravne storitve, opravljene po pogodbi, plača nagrado, za katero se dogovorita.

[…]

3. Pri določitvi višine odvetniške nagrade za opravljene pravne storitve je treba upoštevati zapletenost zadeve, izkušnje in usposobljenost odvetnika, finančni položaj stranke in druge pomembne okoliščine.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

10 B. Šiba je z A. Devėnasom kot odvetnikom sklenila tri tipske pogodbe o odplačnem opravljanju pravnih storitev, in sicer 25. februarja 2008 pogodbo o obrambi njenih interesov v postopku razveze zakonske zveze, razdelitve premoženja in določitve otrokovega prebivališča, 14. novembra 2008 pogodbo o obrambi njenih interesov v postopku za razveljavitev transakcije, ki ga je sprožil g. Šiba, in 21. januarja 2010 pogodbo, s katero je B. Šiba A. Devėnasa pooblastila za vložitev pritožbe pri Klaipėdos apygardos teismas (okrožno sodišče v Klaipėdi, Litva) in za obrambo njenih interesov pred tem sodiščem.

11 Načini plačila nagrade in roki, v katerih bi morala biti ta plačila izvedena, v teh pogodbah niso bili določeni, prav tako niso bile natančno opredeljene različne pravne storitve, za katere se je zahtevalo plačilo, niti temu ustrezni stroški storitev.

12 Ker B. Šiba ni plačala nagrade v roku, ki ga je določil A. Devėnas, je ta pri Klaipėdos miesto apylinkės teismas (okrajno sodišče v Klaipėdi, Litva) podal predlog za izdajo plačilnega naloga v višini 15 000,00 litovskih litasov (LTL) za dolgovane nagrade.

13 Klaipėdos miesto apylinkės teismas je s sklepom z dne 8. julija 2011 in s sodbo z dne 11. aprila 2012 predlogu B. Devėnasa ugodilo.

14 Klaipėdos apygardos teismas je s sodbo z dne 30. oktobra 2012 pritožbo B. Šiba zavrnilo.

15 B. Šiba je zoper to sodbo pri predložitvenem sodišču vložila kasacijsko pritožbo. V njej je med drugim trdila, da nižjestopenjska sodišča niso upoštevala, da je potrošnica, zato v nasprotju z upoštevnimi določbami nacionalne zakonodaje spornih pogodb niso razlagala njej v prid.

16 Predložitveno sodišče meni, da je treba presoditi, ali se odvetnik, ki opravlja svoboden poklic, lahko šteje za „prodajalca ali ponudnika“ in ali je pogodba o pravnih storitvah, sklenjena med odvetnikom in fizično osebo, potrošniška pogodba z vsemi jamstvi, ki jih ima ta fizična oseba.

17 V teh okoliščinah je Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (vrhovno sodišče Litve) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali se fizična oseba, ki prejema pravne storitve na podlagi pogodb o opravljanju pravnih storitev, ki so bile z odvetnikom sklenjene za plačilo, če so bile te storitve opravljene v zadevah, ki so navadno povezane z osebnimi interesi fizične osebe (razveza zakonske zveze, delitev premoženja, pridobljenega v zakonski zvezi, in tako dalje), obravnava kot potrošnik v smislu prava Unije o varstvu potrošnika?

2. Ali se odvetnik, ki opravlja svobodni poklic (*(liberal) profession* v angleškem jeziku), ki s fizično osebo za plačilo sklene pogodbo o opravljanju pravnih storitev, s katero se zaveže, da bo te storitve opravil tako, da fizična oseba lahko doseže cilje ne glede na svojo poklicno dejavnost, obravnava kot ‚prodajalec ali ponudnik‘ v smislu prava Unije EU o varstvu potrošnika?

3. Ali pogodbe o opravljanju pravnih storitev za plačilo, ki jih odvetnik sklene v okviru svoje poklicne dejavnosti kot predstavnik svobodnega poklica, spadajo na področje uporabe Direktive Sveta 93/13 […]?

4. Če je odgovor na tretje vprašanje pritrdilen, ali se za opredelitev teh pogodb kot potrošniških pogodb uporabijo splošna merila ali se kot potrošniške pogodbe opredelijo v skladu s posebnimi merili? Če se za opredelitev takih pogodb kot potrošniških pogodb uporabijo posebna merila, katera so ta?“

Vprašanja za predhodno odločanje

18 Predložitveno sodišče želi z vprašanji, ki jih je treba obravnavati skupaj, v bistvu izvedeti, ali je treba Direktivo 93/13 razlagati tako, da se uporablja za tipske pogodbe o pravnih storitvah, ki so – kakor so te v zadevi v glavni stvari – sklenjene med odvetnikom in fizično osebo, ki ne uresničuje ciljev, ki spadajo v okvir njene poklicne dejavnosti.

19 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da se Direktiva 93/13 uporablja, kakor izhaja iz njenih členov 1(1) in 3(1), za pogoje „v pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom“, ki niso bili „dogovor[jeni] posamično“ (glej v tem smislu sodbo Constructora Principado, C-226/12, EU:C:2014:10, točka 18).

20 Kot je navedeno v deseti uvodni izjavi Direktive 93/13, se morajo enotni predpisi glede nedovoljenih pogodbenih pogojev uporabljati za „vse pogodbe“, sklenjene med prodajalci ali ponudniki in potrošniki, kot so opredeljeni v členu 2(b) in (c) Direktive 93/13 (glej sodbo Asbeek Brusse in de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, točka 29).

21 Direktiva 93/13 torej z navedbo lastnosti pogodbenih strank, in sicer glede na to, ali delujejo v okviru svoje poklicne dejavnosti ali ne, opredeljuje pogodbe, za katere se uporablja (sodba Asbeek Brusse in de Man Garabito, EU:C:2013:341, točka 30).

22 To merilo ustreza zamisli, na kateri temelji sistem varstva, ki ga uvaja ta direktiva, in sicer, da je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju glede pogajalske moči in ravni obveščenosti, zaradi česar privoli v pogoje, ki jih je prej sestavil prodajalec, ne da bi imel možnost vplivati na njihovo vsebino (sodba Asbeek Brusse in de Man Garabito, EU:C:2013:341, točka 31 in navedena sodna praksa).

23 Kar pa zadeva pogodbe o pravnih storitvah, kakor so te iz zadeve v glavni stvari, je treba ugotoviti, da na področju odvetniških storitev običajno obstaja neenakopravnost med „strankami potrošniki“ in odvetniki, zlasti zaradi asimetrije informacij med temi strankami. Odvetniki imajo namreč veliko strokovnega znanja, ki ga nima nujno vsak potrošnik, zato ta težko presoja kakovost opravljenih storitev (glej v tem smislu sodbo Cipolla in drugi, C-94/04 in C-202/04, EU:C:2006:758, točka 68).

24 Tako je odvetnik, ki – kot v zadevi v glavni stvari – v okviru svoje poklicne dejavnosti proti plačilu opravlja pravne storitve za fizično osebo, ki uresničuje svoje zasebne cilje, „prodajalec ali ponudnik“ v smislu člena 2(c) Direktive 93/13. Pogodba o opravljanju takih storitev pa zato spada na področje uporabe te direktive.

25 Javna narava odvetniške dejavnosti ne more omajati te ugotovitve, saj člen 2(c) Direktive 93/13 zajema vsako poklicno dejavnost „bodisi na javnopravnem bodisi zasebnopravnem področju“ in se ta direktiva, kakor je navedeno v njeni štirinajsti uvodni izjavi, uporablja „tudi za obrti, poklice in posle v okviru javnega prava“.

26 Kadar se odvetnik odloči, da bo pri ureditvi pogodbenega odnosa s strankami uporabil tipska določila, ki jih je prej oblikoval sam ali so jih organi njegovega poklicne zbornice so navedena določila po volji odvetnika neposredno vključena v zadevne pogodbe.

27 Če se odvetnik prostovoljno odloči, da bo uporabil taka tipska določila, ki ne izražajo obveznih zakonskih ali podzakonskih določb v smislu člena 1(2) Direktive 93/13, ni mogoče trditi, da lahko uporaba te direktive pomeni poseg v posebnost odnosov med odvetnikom in stranko ter v načela o izvajanju odvetniškega poklica.

28 Ob upoštevanju cilja varstva potrošnikov, ki ga uresničuje ta direktiva, javna ali zasebna narava dejavnosti prodajalca ali ponudnika oziroma posebnost naloge, ki jo opravlja, nista upoštevni pri odločanju o uporabi te direktive (glej po analogiji sodbo Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs, C-59/12, EU:C:2013:634, točka 37).

29 Kot je na obravnavi v zvezi s tem ugotovila Evropska komisija, bi izključitev številnih pogodb, sklenjenih med „strankami potrošniki“ in osebami, ki opravljajo svobodne poklice, za katere sta značilna neodvisnost in etični kodeks, ki ga morajo ti spoštovati, s področja uporabe Direktive 93/13 vse te „stranke potrošnike“ prikrajšala za varstvo, ki ga zagotavlja ta direktiva.

30 Natančneje, okoliščina, da morajo odvetniki v okviru svojih dejavnosti paziti na spoštovanje zaupnosti svojega odnosa s „stranko potrošnikom“, torej ne pomeni ovire za uporabo Direktive 93/13 pri tipskih določilih pogodb o opravljanju pravnih storitev.

31 Pogodbena določila, ki niso dogovorjena posamično, zlasti tista, ki so bila oblikovana za splošno uporabo, sama po sebi ne vsebujejo osebnih podatkov o strankah odvetnika, katerih razkritje bi lahko pomenilo kršitev varovanja poklicne tajnosti.

32 Seveda obstaja možnost, da bi posebno oblikovanje pogodbenega določila, zlasti določila o načinih plačila odvetniške nagrade – vsaj naključno – razkrilo nekatere vidike odnosa med odvetnikom in stranko, ki bi morali ostati tajni. Vendar pa je tako določilo dogovorjeno posamično in je zato, kakor izhaja iz točke 19 te sodbe, izvzeto iz uporabe Direktive 93/13.

33 Prav tako velja, da je treba v skladu s členom 4(1) direktive 93/13 v povezavi z osemnajsto uvodno izjavo te direktive pri presoji nepoštenosti pogojev v teh pogodbah upoštevati naravo storitev, ki so predmet pogodb, za katere velja ta direktiva. To presojo mora namreč opraviti nacionalno sodišče, pri čemer mora to naravo upoštevati in se sklicevati na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe (glej v tem smislu sodbo Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, točka 71, in sklep Sebestyén, C-342/13, EU:C:2014:1857, točka 29).

34 Tako mora pri pogodbah o pravnih storitvah, kot so te iz zadeve v glavni stvari, predložitveno sodišče pri presoji jasnosti in razumljivosti pogodbenih določil v skladu s členom 5, prvi stavek, Direktive 93/13 upoštevati posebno naravo storitev in mora v skladu z drugim stavkom tega člena v dvomu sprejeti razlago, ki je za potrošnika najugodnejša.

35 Na podlagi zgoraj navedenih ugotovitev je treba na postavljena vprašanja odgovoriti, da je treba Direktivo 93/13 razlagati tako, da se uporablja za tipske pogodbe o pravnih storitvah, kot so te iz zadeve v glavni stvari, ki jih skleneta odvetnik in fizična oseba, ki ne uresničuje ciljev, ki spadajo v okvir njene poklicne dejavnosti.

Stroški

36 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (deveti senat) razsodilo:

Direktivo Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba razlagati tako, da se uporablja za tipske pogodbe o pravnih storitvah, kot so te iz zadeve v glavni stvari, ki jih skleneta odvetnik in fizična oseba, ki ne uresničuje ciljev, ki spadajo v okvir njene poklicne dejavnosti.

Podpisi